
Eesti NSV Põllumajanduse Ministeerium

**Veiste tõuaretusalased
juhendid**

1958

ARH

ARH A - 113612

Eesti NSV Põllumajanduse Ministeerium

Veiste tõuaretuse juhendid

Tallinn, 1958

Karjakontrolli juhend

A. Üldkord

1. Karjakontroll on tõuaretustöö alus, mille abil selgitatakse välja loomade jõudlusomadused.

Karjakontrolliks on vajalik:

- a) teha kontrollüpe,
- b) määrata piima rasvasisaldust,
- c) arvestada loomade söödakulutust.
- d) pidada lauda-, karjakontrolli-, karja- ja noorkarjaraamatuid,
- e) varustada loomad märgistega,
- f) vormistada loomade jõudluse ning söödakulutuse kohta

karjakontrolli ja sotsialistliku võistluse kokkuvõtte.

2. Lehmade piima- ja piimarasvatoodangut ning söödakulutust arvestatakse kuude kaupa.

3. Kuu-piimatoodang määratakse kontroll-lüpside alusel, mida tehakse kolm korda kuus.

4. Piima rasvasisaldus määratakse kord kuus ühe päeva piimast igal lüpsil võetud keskmisest proovist.

5. Söödakulutust arvestatakse kaerasöötühikutes eesti söötade toiteväärtuse andmetel.

6. Karjakontrollaasta kestab 1. jaanuarist 31. detsembrini.

7. Karjakontrolli võidakse rakendada riiklikes, kollektiiv- ja individuaalmajandites.

8. Esmakordselt poeginud või karja juurdetulnud lehmade kohta hakatakse arvestust pidama poegimise või karjatuleku päevast alates.

9. Karjakontrolli tulemuste kohta koostatakse kontrollialustes majandites kuu ja aasta kokkuvõtted.

Kuu kokkuvõtte esitatakse ülejärgmise kuu 5. päevaks ja aasta kokkuvõtte järgmise aasta 15. veebruariks selleks kehtestatud vormide järgi vastavale riiklikule tõulavale.

B. Kontroll-lüpsid ja piimaproovide võtmine

10. Kontroll-lüpsse tehakse 3 korda kuus, iga kuu 5., 15. ja 25. kuupäeval. Ühe kontroll-lüpsi viib läbi karjakontrolli teostav töötaja. Kontroll-lüpsidel saadud piimakogus peab ühtima päeva jooksul lüpsitud piima kogutoodanguga.

11. Kontroll-lüpsidel kaalutakse kontrollitud kaaludega iga lehma piim kohe lüpsi järel 0,1-kilogrammise täpsusega.

12. Kontroll-lüpsidel saadud piimakogused märgitakse laudaraamatusse.

13. Piima rasvasisalduse määramiseks võetakse iga kuu ühel kontroll-lüpsipäeval nii iga üksiku lehma kui ka kogu karja igast lüpsist piimaproov. Seejuures on vaja silmas pidada järgmisi nõudeid.

a) Piimaproovid võetagu laudapipetiga või klaastoruga (pikkus 60—70 sm, läbimõõt 5—6 mm) kohe piima kaalumise järel. Piim peab proovi võtmise ajal olema silindrilises nõus. Toru lastakse aeglaselt piimanõu põhja, jättes ülemise otsa kogu aeg lahti kuni piim tõuseb torus sama tasemini kui nõus, siis vajutatakse toru ülemine ots näpuga kinni, toru tõstetakse välja ja selles olev piim valatakse 100 kuupsentimeetri mahtuvusega piimaproovi pudelisse.

b) Keskmise piimaproovi saamiseks tuleb igast lüpsist võtta proportsionaalne hulk, vähemalt aga 40 ml piima. Näiteks lehm toodab päevas 20 kg piima sellest hommikul 11 kg ja õhtul 9 kg. Keskmise proovi saamiseks tuleb sel puhul võtta hommikul $11 \times 2 = 22$ ml ja õhtul $9 \times 2 = 18$ ml, kokku 40 ml piima. Antud juhul on küllaldane võtta prooviks iga kilogrammi kohta 2 ml piima. Analoogiliselt toimitakse proovide võtmisel kogu piimast.

c) Lüpsivaheagadel hoitakse piimaproovid lukustatud kastis jahedas ruumis (+1 kuni +10° C). Päeva keskmine piimaproov analüüsitakse hiljemalt 12 tunni jooksul.

13. Äsja poeginud lehmade piima rasvasisaldust määratakse alates neljandast päevast pärast poegimist, kusjuures esimeseks päevaks arvatakse poegimise päev.

14. Laudaraamatusse märgitakse iga lehma nime järel piimaproovipudeli number, et proovid ei läheks segamini.

C. Piima rasvasisalduse määramine

15. Piima rasvasisalduse määramine peab toimuma toatemperatuuriga (+15 kuni +20° C) ruumis.

Rasvasisalduse määramiseks on vajalikud järgmised riistad ja reaktiivid: tsentrifuug, piimabutüromeetrid koos kummikorkidega, piimapipett (11 ml), pipett või automaat väävelhappe mõõtimi-

seks (10 ml), pipett amüülalkoholi mõõtmiseks (1 ml), väävelhape erikaaluga 1,820—1,825 hoitakse klaaskorgiga pudelis, amüülalkohol erikaaluga 0,815 (hoitakse klaaskorgiga tumedas pudelis), vann piimaga täidetud butüromeetrite soojendamiseks, butüromeetrite statiiv ja vähemalt 2 kontrollbutüromeetrit.

16. Piimaproovid, mõõdupipetid või automaadid ja reaktiivid peavad olema seisnud enne kasutamist mõni tund ruumis, mille temperatuur on pluss 15 kuni pluss 20° C. Piim tuleb proovipudelis enne väljamõõtmist läbi loksutada. Butüromeetrisse võib piima mõõta pärast seda, kui loksutamisel tekkinud vaht on kadunud, kusjuures veel enne täiendavalt loksutatakse, kuid nii, et ei tekiks enam vahtu.

Juhul, kui piimaproovidele tekkinud nahkne koorekiht või koor on pudeli või korgi külge kinni jäänud soojendatakse proove enne butüromeetrisse mõõtmist pluss 40 kuni pluss 42 kraadini ja jahutatakse siis pluss 15 kraadi kuni pluss 20 kraadini. Samuti toimitakse külmunud ja koorekämpusid sisaldavate piimaproovidega. Alles seejärel mõõdetakse proov butüromeetrisse. Reaktiivide erikaalu kontrollitakse aeg-ajalt areomeetriga pluss 15 kraadi C juures. Butüromeetrid ja mõõdupipetid peavad olema kontrollitud ja kasutamisel puhtad ning kuivad.

17. Piima rasvasisalduse määramine toimub järgmiselt.

a) Puhtasse butüromeetrisse, mille number märgitakse laudaraamatusse vastava lehma nime juurde mõõdetakse pipeti või automaadiga 10 ml väävelhapet.

b) Seejärel lastakse ettevaatlikult butüromeetrisse ta seina mööda valguda 11 ml piima, vältides piima segunemist happega.

c) Lõpuks mõõdetakse automaadi või pipetiga 1 ml amüülalkoholi, mis juhitakse butüromeetrisse piima peale nii, et butüromeetri kael ei saaks märjaks, vastasel korral ei püsi hiljem korgid peal.

d) Täidetud butüromeeter mässitakse rätikusse ja suletakse erilise kummikorgiga. Korki keeratakse sel määral, et segu ulatuks skaalasse. Juhul, kui vedelikusammast ei ulatu skaalasse, on lubatud väävelhapet mõõta üle 10 ml.

e) Nüüd raputatakse butüromeetreid, neid rätikus või statiivis hoides järskude liigutustega seni, kuni piima valk on happes ära lahustunud. Seejuures hoitakse butüromeetreid nii, et korgid oleksid suunatud üles ja endast eemale.

f) Pärast raputamist pööratakse butüromeetreid paar-kolm korda korgiga üles-alla, et vedelik ühtlaselt seguneks, Seejärel asetatakse butüromeetrid 5 minutiks vanni soojasse (65 kraadi C) vette.

g) Soojenemise järel võetakse butüromeetrid vannist välja, kuivatatakse ja asetatakse tsentrifuugi vastavatesse pesadesse nii, et nende skaalapoolsed otsad asetseksid tsentri suunas. Butüromeetrid tuleb asetada sümmeetriliselt üksteise vastu. Paaritu arvu puhul pannakse tasakaalustamiseks üks veega täidetud butüromeeter juurde.

h) Tsentrifuugi kaane kinnikruvimise ja kaitsekasti kaane sulgemise järel pannakse tsentrifuug pikkamööda tiirlema, viies kiiruse 800—1000 tiiruni minutis, mis määratakse tiirulugeja abil või käsivända tiirude arvu järgi (60—70 tiiru minutis).

i) Vurritamine kestab 5 minutit.

j) Pärast vurritamist asetatakse butüromeetrid (skaalaosadega ülespoole) 5 minutiks 65°-sesse vette.

k) Seejärel reguleeritakse korgi abil rasvasamba alumine äär täisarvuni ja loetakse butüromeetri skaalalt piima rasvasisaldus.

18. Piima rasvasisaldust määratakse rasvasamba kõrguse järgi meniski alumise ääreni 0,1%-lise täpsusega. Lugeda tuleb tingimata kaks korda, hoides proovid vahepeal soojas (60—65° C) vees.

19. Kui mõne lehma piima rasvasisaldus erineb ilma erilise põhjuseta üle 0,5% võrra eelmise kuu rasvasisaldusest, tuleb määramist kontrolliks korrata. Seepärast ei tohi piimaproove enne rasvaprotsendi teistkordset lugemist ja eelmise kuu andmetega võrdlemist ära valada. Kui lehma päevalüps on alla 1 kg, siis piima rasvasisaldust ei määrata, vaid võetakse eelmise kuu näitaja.

20. Piima rasvasisalduse määramine peab ühes eeltööde, vurritamise ja rasvaprotsendi lugemisega toimuma katkestamatult, vaheajata. Kasutatud riistastik tuleb kohe töö lõpetamise järel korralikult puhtaks pesta ja kuivatada.

Märkus. Kui mõnel kuul jääb piima rasvasisaldus määramata või osutub see mõnesugustel põhjustel ebanormaalseks (lehma äkiline haigestumine, innaaeg, äsjane poegimine proovide võtmise ajal), arvutatakse piima rasvaprotsent eelmise ja järgmise kuu aritmeetilise keskmisena.

E. Karjakontrollarvepidamine

21. Karjakontrolliks peetakse majandis:

- a) laudaraamatut,
- b) karjakontrollraamatut,
- c) karjaraamatut,
- d) noorkarjaraamatut,
- e) kuukokkuvõtet
- f) aastaaruandlust,
- g) paarituste-poegimiste registrit.

Igas karjakontrollialuses majandis tehakse jooksvalt iga kuu kõik vajalikud sissekanded vastavasse vormidesse ja koostatakse

se kuukokkuvõte Kontrollaasta lõppemise järel vormistatakse aastaaruanne.

LAUDARAAMAT (TABEL I)

Laudaraamat on karjakontrolli algvormiks.

22. Laudaraamatusse märgitakse kuu jooksul:

- a) kontrolllüpside ja rasvaproovide andmed;
- b) söödakulutusandmed;
- c) piima- ja söötmispäevade arv (kui need ei ühtu kuusolevate päevade arvuga), lehmade kinnijätmise ajad, terve häired jt. teated vastavalt laudaraamatu vormile;
- d) lehmade paarituste ja poegimiste teated (paaritamise kuupäev ja pulli nimi, lehma poegimise aeg, vasika sugu, inventarinumber, kasutamine jne.).

Toodangu arvestamine

23. Lehma päevase piimatoodangu arvutamisel liidetakse üksikutel lüpsikordadel saadud toodangud 0,1 kg täpsusega. Lehma kuu-piimatoodang arvutatakse kolme kontroll-lüpsi alusel.

Näide. Lehm tootis juunikuus 5-ndal kontroll-lüpsipäeval 15,6 kg, 15-ndal kontroll-lüpsipäeval 18,8 kg ja 25-ndal kontroll-lüpsipäeval 21,3 kg piima. Kuu-piimatoodangu arvutamisel korrutatakse kontroll-lüpsipäevadel saadud piimakogused 10-ga (iga 10 päeva kohta üks proovilüps) ja korrutised liidetakse (156+188+213=557 kg). Kui kuus on 31, 28 või 29 päeva, siis saadud arvule kas liidetakse viimase kontroll-lüpsi päeva toodang (31 päeva) või lahutatakse sellest ühe või kahekordselt (28 või 29 päeva). Nii näiteks oleks samade kontroll-lüpsinäitajate puhul lehma juulikuus piimatoodang 557+21,3=578 kg ja veebruarikuus toodang 557-21,3=536 kg või (lisapäeva-aastal) 557-(21,3+21,3)=514 kg piima.

Märkus. Esmakordselt poeginud lehmade piimatoodangut hakatakse arvestama poegimise päevast.

24. Lehma kuu=piimarasvatoodang arvutatakse järgmiselt:

$$\frac{\text{kuu=piimatoodang (kg)} \times \text{rasva}\%}{100} = \text{kuu-piimatoodang (kg)}.$$

Arvutamise hõlbustamiseks on soovitatav kasutada „Karjakontrolliabitabeleid“ — tabel I.

Kuu=piimarasvatoodang arvutatakse 0,1 kg täpsusega.

Märkus. Jooksva kuul enne piimarasvasuse määramise päeva kinnijäetud või karjast väljalangenud lehmade piimarasvasuse (rasva-%) näitajateks võetakse eelmise kuu näitaja ja pärast piimarasvasuse määramise päeva lüpsma hakanud või karja juurde tulnud lehmade piimarasvasuse näitajaks järgmise kuu näitaja.

Söödakulutuse arvestamine

25. Lehmade ja pullide päevane söödakulutus arvutatakse tegelikult söödetud koguste järgi 0,1 kg täpsusega. Söödaannuseid kontrollitakse kaalumise ja mõõtmise teel vähemalt kord kuus.

Lehmade ja pullide kuu-söödakulutus arvutatakse kilogrammides (kg) ja söötühikutes (sü) täisarvulise täpsusega, arvestades kuu jooksul toimunud muudatusi söödaratsioonides (vt. „Karjakontrolli abitabelid“—tabel VII). Karjamaasööt arvutatakse ainult söötühikutes. Karjamaa perioodil märgitakse laudaraamatusse ainult käestantavad lisa söödad kilogrammides, kogu söödakulutus aga arvestatakse karjakontrollraamatus.

Märkus 1. Söödakulutuse arvutamisel tuleb kasutada eesti söötade toiteväärtuse andmeid (A. Muuga ja A. Ilus „Eesti söötade keemiline koostis ja toiteväärtus“).

2. Karjamaasööt arvestatakse lehmade kuu=piimatoodangu, piimarasvasuse, eluskaalu ja tiinusjärgu alusel (vt. „Karjakontrolli abitabelid“ — tabel IX).

Kui karjatamisel on antud lehmadele ka lisa söötasid, siis arvestatakse karjamaasööta vastavalt vähem, s. o. kuu kohta arvutatud söötühikutest lahutatakse lisa söötadega antud söötühikute hulk ning märgitakse see lisa söötade alla.

Näide. Lehm, kes kaalus 520 kg ja oli 7-ndat kuud tiine, lüpsis augustis 292 kg piima, rasvasisaldusega 3,8%. Kasutades „Karjakontrolli abitabeleid“ (tabel IX), leiame, et kuu jooksul kulutatud söötade toiteväärtus oli järgmine:

1) piima tootmiseks	139 sü
2) elatussöödaks	146 sü
3) lootesöödaks	53 sü

kokku 338 sü

Kuu jooksul anti lehmale lisa söödaks haljassegatist 32 sü. Lahutades lisa sööda hulga üldisest kuu-söödakulutusest, saadakse teada, kui palju lehm tarbis antud kuul karjamaasööta (338 sü — 32 sü = 306 sü).

Söödakulutuse arvestuse kokkuvõtted tehakse kontrollaasta kohta.

KARJAKONTROLLRAAMAT

26. Karjakontrollraamat koosneb:

a) üksikute lehmade ja pullide kontrollarvete tabelitest (tabel II),

- b) lüpsikarja toodangu ja söödakulutuse kuukokkuvõtete tabelist (tabel III) ning
 c) lehmade toodangu ja söödakulutuse aastakokkuvõtete tabelist (tabel IV).

TABEL II TÄITMINE

27. Tabel II täitmise põhiliseks aluseks on laudaraamat (tabel I). Kõik lahtrid tabelipeas tuleb aegsasti andmetega täita kaasa arvatud lehmade tõumärgid ja tõuraamatunumbrid.

Tabeli ülemisele ülekandereale kantakse andmed eelmisest karjakontrollraamatust kontrollaasta lõpul poolelijäänud laktatsiooni kohta. Ülekande puudumisel märgitakse esimese rea lahtrisse kriipsud. Ülekanderea näitajaid ei arvestata kontrollaasta kasvavasse kokkuvõttesse.

Tabel II jooksev täitmine toimub iga kuu pärast laudaraamatu kuuarvete lõpetamist. Toodangu ja söödakulutuse arvestamiseks on iga kuu jaoks jäetud kaks rida. Alumisele reale märgitakse antud kuu andmed, ülemisele reale aga andmed kasvavas kokkuvõttes. Näide sissekannete tegemise kohta „Kuutoodangu“ lahtrisse on toodud allpool.

Kuu	Kontroll-lüps		Kuutoodang		
	päev	piima kg	piima kg	rasva %	piima-rasva kg
_____ laktatsiooni ülekanne _____ päeva kohta 195 a. kontrollraamatu _____	_____ lüpsi- lk-lt		1100	3,76	41,4
Jaanuar	5	10,2			
	15	13,5			
	25	15,0	402	3,8	15,3
Veebruar (28 p.)	5	14,1	402		15,3
	15	15,3			
	25	12,9	397	3,9	15,5
Märts jne.	5		799		30,8

Söödakulutuse näitajad (söödaühikutes) märgitakse tabelisse II laudaraamatu vastavatest lahtritest. Märkuste lahtrisse märgitakse lehma eluskaal (mais, oktoobris), piimarasvasuse kõikumise põhjused, söötmisspäevade arv (kui see ei ühtu antud kuu päevade arvuga), karjast väljalangemise põhjus ja aeg jne.

Tabel II lahtrite alla märgitakse viimase lõppenud laktatsiooni kohta:

1) mitmendat laktatsiooni lehm lüpsis (märgitakse see laktatsioon, mis antud kontrollaastal lõppes);

2) lüpsipäevade arv lõppenud laktatsioonis (poegimisest kinnijäämiseni);

3) piima- ja piimarasvatoodang kilogrammides ning piimarasvaprotsent laktatsioonis (poegimisest kinnijäämiseni);

4) toodang 300-päevases arvestuses poegimisest kuni 300 päevani (incl.): piima kg, piimarasva kg ja rasvaprotsent.

Märkus. Laktatsiooni lõppemisel tuleb tabeli all ettenähtud näitajad kohe välja tuua. Kontrollaasta ja laktatsiooni keskmine piimarasvasus (rasvaprotsent) arvutatakse 0,01 täpsusega järgmiselt:

$$\frac{\text{piimarasv (kg)} \times 100}{\text{piimatoodang (kg)}} = \text{keskmine rasvaprotsent}$$

28. Kontrollaasta lõppemisel arvutatakse välja ka pooleli jääva laktatsiooni piima- ja piimarasvatoodang, mis märgitakse tabel II all olevatesse vastavatesse lahtritesse.

TABEL III

29. Karja toodangu ja söödakulutuse kokkuvõtte tabel (tab. III) täidetakse põhiliselt laudaraamatu (tab. I) kokkuvõtete alusel.

1) Lehmade arvulahtrisse kantakse aruandekuu viimase kuupäeva andmed.

2) Söötmisspäevade arv leitakse järgmiselt:

a) Kui kuu jooksul on lehmade arv olnud ühesugune, siis leitakse kuu söötmisspäevade arv lehmade arvu korrutamise teel aruande kuu päevade arvuga.

Näide: Kogu jaanuarikuu kestel oli majandis 150 lehma.

Söötmisspäevade arv on sel puhul: $150 \times 31 = 4650$.

b) Kui kuu jooksul on majandis lehmade arvus muutusi, siis tuleb see vastavalt arvesse võtta.

Näide: Aruandekuuks on jaanuar (31 päeva).

Majandis oli kogu kuu jooksul 100 lehma—seega söötmisspäevi $100 \times 31 = 3100$

5. jaanuaril poegis esmakordselt 2 lehma „ „ $2 \times 27 = 54$

15. jaanuaril turustati karjast 3 lehma „ „ $3 \times 14 = 42$

26. jaanuaril osteti karja 5 lehma „ „ $5 \times 6 = 30$

Kokku kuu jooksul söötmisspäevi 3226

Märkus: Loomade juurdetulekul karja algab söötmisspäevade arvestus juurdetuleku kuupäevast ja karjast lahkumisel lõpeb arvestus eelmisest kuupäevast.

3) Söödakulutus märgitakse kahe näitajaga: aruandekuu ülemisele reale kilogrammides (kg) ja alumisele reale söötühikutes (sü). Karjamaasööt arvestatakse ainult söötühikutes.

4) Näitajad lahtri jaoks „Lehma kohta päevas“ arvutatakse 0,1 täpsusega järgmiselt:

a) lehma kohta päevas sü = $\frac{\text{kokku sü}}{\text{söötmisspäevade arv}}$;

b) lehma kohta päevas piima kg = $\frac{\text{kuu piimatoodang kg}}{\text{söötmisspäevade arv}}$.

5) Aastakokkuvõtte hõlbustamiseks ning võimalike vigade väljaselgitamiseks tehakse tabelis III kontrollitud kokkuvõtted kvartalite lõikes kasvavalt.

TABEL IV TÄITMINE

30. Karjakontrolli aastakokkuvõtete (tab. IV) koostamise aluseks üksikute lehmade järgi on tabel II näitajad.

1) Lehmad kantakse tabelisse IV samas järjestuses, kui nad on tabelis II.

2) Eelkõige kontrollitakse ja võrreldakse lehmade nimed ning nende inventari ja tõuraamatunumbrid karjaraamatu, tõudokumentide ja teiste vormidega. Täitmisel on vaja silmas pidada, et iga tõuraamatusse võetud lehma kohta kantaks tabelisse IV tingimata ka tõumärk ja tõuraamatunumber.

3) Lehmade eluskaalu, piimatoodangu, söödakulutuse ning söötmis- ja kinnispäevade näitajad märgitakse täisarvudes, piimarasvahulk 0,1-kilogrammise ja piimarasvasus 0.01%-lise täpsusega.

4) Paarituskuupäevana märgitakse viimane paaritusaeg.

5) Kogukarja aastalehmade arv leitakse 0,1 täpsusega järgmiselt:

$$\frac{\text{söötmisspäevade summa}}{365 (366)} = \text{aastalehmade arv}$$

(vt. „Karjakontrolli abitabelid“ V ja VI tabel).

6) Keskmiste näitajate (keskmiselt lehma kohta) arvutamine:

a) Lehmade keskmise vanuse ja eluskaalu leidmiseks jagatakse vastavad kogusummad lehmade nimelise arvuga (järjekorranäitajaga).

b) Kõik teised keskmised näitajad lehmade kohta arvutatakse vastavate kogusummade jagamisega aastalehmade arvuga, välja arvatud keskmise rasvaprotsendi arvutamine, mis leitakse järgmiselt:

$$\frac{\text{piimarasva kogutoodang (kg)} \times 100}{\text{piima kogutoodang kg}} = \text{keskmine rasvaprotsent}$$

Märkus Eluskaalu, toodangu ja söödakulutuse keskmised näitajad märgitakse täisarvudes.

7) Lehmade tõulisus (põlvkond) märgitakse vastavalt boniteerimisjuhendile tõudokumentides või karjaraamatus ja teistes zootehnilistes raamatutes olevate andmete alusel.

8) Lehmade boniteediklassid (lahtrid 15 kuni 18 ja 28 kuni 32) määrab tõufarmides vastava riikliku tõulava töötaja, teistes majandites boniteerimise õigust omav spetsialist.

KARJAKONTROLI KOKKUVÕTTED

31. Karjakontrolli käigu ning tulemuste kohta on karjakon-

rollassistendid (laborandid) kohustatud esitama vastavatele riiklikele tõulavadele iga kontrollialuse majandi kohta ettenähtud kokkuvõtte mis on läbi vaadatud ja alla kirjutatud majandi spetsialisti poolt.

a) KUUKOKKUVÕTTE esitamise tähtpäev on ülejäämiseks kuu 5. päev. Kokkuvõtte täidetakse põhiliselt karjakontrollarvestuse tabel III alusel.

Tõunoorloomade kontraheerimise ja müügi andmed märgitakse kasvavalt, alates jooksva aasta algusest.

b) AASTAKOKKUVÕTE koostatakse tabel IV järgi.

32. Karjakontrolli tööd, arvepidamist ja aruandlust kontrollivad Eesti NSV Põllumajanduse Ministeeriumi, Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituudi, riiklike tõulavade ja rajoonide vastava ala spetsialistid.

KARJARAAMATUPIDAMINE

33. Karjaraamat on majandi zootehniliseks pearaamatuks. Siiakoondatakse iga looma kohta kõik vajalikud näitajad ja teated.

Looma nimi, inventarinumber, sünniaeg, päritolu, põlvnemisteated jne. kantakse sellesse raamatusse kas põlvnemisdokumentidelt või teistelt zootehnilise arvestuse vormidelt. Toodanguandmed kantakse karjaraamatusse kontrollaasta ja laktatsioonide arvestamise lõppemisel tabelitest II ja IV.

NOORLOOMADE MÄRGISTAMINE

34. Loomade kohta õigete põlvnemisteade saamiseks märgistatakse kõik sündinud või ostenud vasikad inventarinumbri abil hiljemalt kolme päeva jooksul.

Vasikaid märgistatakse järgmiselt:

a) Kõrvaplekkidega, millele on löödud vasika inventari number ja mis kinnitakse parema kõrva ülääre külge.

b) Tätoveerimisega.

c) Kõrvasätkudega selleks kehtestatud võtme järgi.

NOORKARJARAAMAT

35. Noorkarja arvestamiseks peetakse igas majandis noorkarjaraamatut. Noorkarjaraamatusse märgitakse iga noorlooma kohta vajalikud andmed sünnist kuni põhikarja üleminekuni või realiseerimiseni.

PAARITUSTEPOEGIMISTE REGISTER

36. Lehmade paaritamise või seemendamise ülesmärkimiseks peetakse registrit, kuhu kantakse ajalises järjestuses kõik paaritused ja poegimised järgmise vormi järgi.

Jrk. nr.	Lehma nimi ja inv. nr.	Paari- tamise aeg	Pulli nimi ja tõur. nr.	Loodetav poegimine	Tegelik poegimine	Vasika		Mär- kused vasika kohta
						sugu	sünni kaal	

Tõufarmide ja tõukarjasovhooside hindamise ning klassidesse määramise juhend

I. Üldkord

1. Tõuaretustöö süvendamiseks tunnustatakse nõuetele vastavad kolhooside, õppe- ja abimajanditej farmid tõufarmideks ning sovhoosid — tõukarjasovhoosideks.

2. Uusi tõufarmi kandidaate valivad riiklikud tõulavad koos rajooni loomakasvatuse ala peainspektoriga, majandite poolt esitatud kirjalike avalduste põhjal. Enne tõufarmi nimetuse saamist peab majand olema kaks aastat tõufarmikandidaat.

3. Tõufarmide ja tõukarjasovhooside ülesandeks on eesrindlike tõuaretusvõtete rakendamisega parandada tõuloomade omadusi, suurendada tõuloomade arvu ja üles kasvatada remontnoorloomi oma majandi jaoks ning müügiks teistele majanditele.

4. Tõufarme, tõufarmikandidaate ja tõukarjasovhoose hinnatakse igal aastal üks kord. Hindamine toimub ajavahemikul 1. juunist kuni 1. oktoobrini tõufarmide ülevaatuse komisjoni poolt, mille koosseisu kuuluvad esimehena vastava tõulava direktor ning liikmetena tõulava jaoskonnazootehnik, rajooni peazootehnik, rajooni peaveterinaararst ja majandi juhataja või spetsialist. Tõusovhooside hindamisel kuulub komisjoni koosseisu veel Sovhooside Peavalitsuse vastava piirkonna zootehnik-inspektor. Hindamisel võetakse aluseks majandi eelmise aasta näitajad ja tegelik olukord hindamise ajal.

5. Majandil võib iga loomaliigi alal olla ainult üks tõufarm.

6. Ülevaatuse kohta koostab komisjon ülevaatuse- ja hindamiseakti kahes eksemplaris vt. lisa, millest üks eksemplar jääb majandile ja teine riiklikule tõulavale.

7. Komisjoni poolt esitatud ettepanekute alusel määratakse iga tõufarm ja tõukarjasovhoos Eesti NSV põllumajanduse ministri käskkirjaga kas I, II või III klassi. Farmid, kes hindamisel tõufarmi nõuetele ei vasta, jäävad tõufarmikandidaatideks. Kui majand ei ole kolme aasta jooksul saavutanud vähemalt tõufarmi III klassi taset, kustutakse ta tõufarmikandidaatide nimekirjast. Tõukarjasovhoosid, kes ei vasta klassi nõuetele, jäävad väljaspool klassi olevateks tõukarjasovhoosideks.

II. Veiste tõufarmide tunnustamise alused

1. Veiste tõufarmide ja tõufarmikandidaatide tunnustamise minimaalsed tingimused on järgmised.

a) Farmi loomade koosseisust peab üldreeglina olema vähemalt 90% plaanitõugu veiseid, neist puhtatõulisi vähemalt 20%.

b) Farmi keskmise piimarasvatoodangu nõudeks ühe aasta-lehma kohta on: eesti punasel karjal vähemalt 100 kg
eesti mustakirju karjal „ 100 kg
eesti maakarjal „ 95 kg

c) Farmis kasutatavad pullid peavad olema puhtatõulised ja mitte alla eliit klassi.

d) Farmis peab olema vähemalt ühe aasta kestel teostatud süstemaatiliselt jõudluskontrolli, zootehniline arvestus korras ning peetud noorkarja- ja karjaraamat.

e) Farmi loomad peavad olema boniteeritud.

f) Farm peab olema nakkushaigustest vaba.

III. Veiste tõufarmide ja tõukarjasovhooside hindamise alused klasside määramisel

Tõukarjasovhooside ja tõufarmide hindamine ning klassidesse määramine toimuvad ühesugustel alustel 100-punktilises süsteemis, kusjuures punkte peab olema vähemalt:

I klassi tõufarmil või tõukarjasovhoosil	90 punkti
II „ „ „ „	75 „
III „ „ „ „	50 „
tõufarmikandidaadil	40 „

Klassidesse määramisel toimub hindamine järgmiselt.

1. KARJA TÕULIST VÄÄRTUST HINNATAKSE KUNI 10 PUNKTIGA

Tõulisuse hindamisel arvestatakse puhtatõuliste veiste protsenti karja koosseisust. Iga 10% puhtatõulisi veiseid annab 1 punkti.

2. MAJANDIS KASUTATUD SUGUPULLIDE VÄÄRTUST HINNATAKSE KUNI 10 PUNKTIGA.

Põhinäitajaks on majandi veiste paaritamiseks ja kunstlikuks seemendamiseks kasutatud sugupullide üldklass. Aluseks võetakse vastavasse boniteedi üldklassi kuuluva pulliga paaritatud või kunstlikult seemendatud lehmade ja mullikate protsent.

Iga 5% lehma ja mullikaid, kelle paaritamiseks on kasutatud: eliit-rekordklassi pulli annab 0,5 punkti
eliitklassi „ „ 0,4 punkti

3. PIIMAKARJA JÕUDLUST HINNATAKSE KUNI 30 PUNKTIGA

Aluseks on aastalehma keskmine piimarasvatoodangu miinimumnõue:

eesti punasel karjal vähemalt 100 kg
eesti mustkirjul karjal „ 100 kg
eesti maakarjal „ 95 kg

Selle nõude täitmisel antakse 10 punkti. Iga kilogramm piimarsva, mis on üle või alla eespool nimetatud koguse, annab juurde või võtab maha 0,2 punkti.

4. KARJA VÄLIMIKKU HINNATAKSE KUNI 10 PUNKTIGA

Karja välimikku hinnatakse lehmade välimikuklassi alusel, kusjuures punkte antakse protsentuaalselt järgmiselt:

eliit-rekordklassi puhul 10 punkti
eliitklassi „ 8 „
I klassi „ 5 „

5. KARJA SÖÖTMIST HINNATAKSE KUNI 20 PUNKTIGA

a) Piimakarja söötmist hinnatakse 10 punktiga. Karjatamise eest võidakse anda kuni 5 punkti, kusjuures iga 100 sü-d üle 700 sü annab 1 punkti.

Talvist söötmist hinnatakse 5 punktiga, kusjuures iga 100 sü-d põhisööta (kore- ja mahlakad söödad) üle 1000 sü annavad 1 punkti. Individuaalse söödaarvestuse puudumise või lünklikkuse korral võib söötmist esialgu hinnata järgmiselt: iga lehma kohta rajatud 0,1 ha kultuurkopli eest 0,5 punkti, iga loomühiku kohta talveperioodiks varutud 1 ts silo eest 0,1 punkti ja 1 ts heinte eest 0,2 punkti.

b) Noorkarja söötmist hinnatakse protsentuaalselt 10 punktiga. Arvestuse aluseks on noorkarja keskmine eluskaalu klass, kusjuures, eliitrekordklassi eest antakse 10 punkti, eliitklassi eest 8 punkti, I klassi eest 6 punkti, II klassi eest 4 punkti.

6. TÕULOOMADE MÜÜK SUGULOOMADEKS HINNATAKSE 5 PUNKTIGA

Hindamise aluseks on remontpullide müük. Aasta algul olnud iga 100 puhtatõulise lehma ja tiine mullika kohta müüdnud 20 esimese ja kõrgema klassi pulli eest arvestatakse 5 punkti. Iga 4 vähem müüdnud pulli alandab punktide arvu 1 võrra.

7. PIDAMIST JA HOOLDAMIST HINNATAKSE KUNI 5 PUNKTIGA

Hindamise aluseks on: a) korrastatud laudad, b) soovine pidamine, c) loomade puhastamine, d) sugupullide nõuetekohane pidamine ja hooldamine, e) individuaalne söödakulu arvestus,

f) loomade toitumus, g) ahtruse vältimine.

8. KARJA TERVISLIKKU SEISUNDIT HINNATAKSE KUNI 5 PUNKTIGA

Täiesti terve karja puhul arvestatakse 5 punkti.

Sellest hindest arvatakse maha: a) udara haiguste esinemise puhul 1 punkt; b) nahahaiguste või välisparasiitide esinemise puhul 1 punkt; c) kuni 5% tuberkuloosile reageerivate loomade puhul 3 punkti.

Märkus 1. Tuberkuloosile reageerivad loomad peavad olema eraldatud isolaatorisse vastavalt veterinaareeskirjadele.

2. Kui karjas esineb tuberkuloosile reageerivaid loomi kuni 5%, ei viida majandit kõrgemasse kui III klassi, kuigi punktide kogusumma seda võimaldaks.

9. ÜLDSEISUNDIT HINNATAKSE KUNI 5 PUNKTIGA

Hindamise aluseks on: a) tõutüübi ühtlikkus, b) valik ja paaridevalik (paarituste plaan), c) pullide vastavus karjale, d) majandi üldmulje, e) zootehnilise arvestuse korrasolek, g) kunstliku seemenduse kasutamine.

Veiste riiklikku tõuraamatusse võtmise juhend

1. Riiklikku tõuraamatusse võtmisega kogutakse väljapaistvate tõuloomade põlvnemise, jõudluse, pärandusvõime ja nende muude omaduste ning järglaste kohta andmeid, mida kasutatakse tõuaretustöös.

2. Veiste tõuraamatusse võib võtta kolhooside, sovhooside, abi-, õppe- ja katsemajandite ning kolhoosnikute, tööliste ja teenistujate veiseid.

3. Tõuraamatusse võtmise põhiliseks aluseks on boniteerimisjuhend, kusjuures arvestatakse eeskirjadekohase individuaalse jõudluskontrolli teel saadud andmeid. Inventarinumbriga märgistamata loomi tõuraamatusse ei võeta.

4. Tõuraamatusse ei märgita veiseid, kellel on sünnipäraseid puudusi, mis takistavad neid suguloomadena kasutamast või kes reageerivad positiivselt brutselloosile või tuberkuloosile.

5. Tõuraamatusse võtmisel:

- a) hinnatakse looma välimikku 100-punktilises süsteemis;
- b) võetakse loomalt ettenähtud mõõtmed (tasasel alusel);
- c) määratakse eluskaal;
- d) täidetakse tõuraamatukaart.

Tõuraamatusse võetud loomadele kinnitatakse vasaku kõrva ülemisele äärele kõrvaplekk, millele on löödud tõuraamatunumber. Eesti mustakirjut tõugu veistest tehakse tõuraamatusse võtmisel värvijoonis või ülesvõtte mõlemalt küljelt.

6. Riiklik tõuraamat jaguneb kaheks osakonnaks:

- a) PUHTATÕULISED — tõumärk eesti punasel karjal
ЭСАТ, eesti mustakirjul karjal
ЭСНФ ja eesti maakarjal ЭСЕК

Tõuraamatu puhtatõuliste osakonda võetakse:

PULLE tõuraamatunumbrite järjekorraga 1, 2, 3, 4 jne.;

LEHMI tõuraamatunumbrite järjekorraga 1, 3, 5, 7 jne.

Puhtatõulisteks arvatakse:

- 1) loomad, kes põlvnevad puhtatõulistestest vanematest, kelle puhtatõulisus tõendatakse vastavate dokumentidega;
- 2) loomad alates viiendast põlvkonnast.

b) RISTANDID — tõumärk eesti punasel karjal ЭСАТМ, eesti mustakirjul karjal ЭСНФМ ja eesti maakarjal ЭСЕКМ.

Tõuraamatu ristandloomade osakonda võetakse ainult lehmi alates kolmandast põlvkonnast tõuraamatunumbrite järjekorraga 2, 4, 6, 8 jne.

Kui looma kohta on olemas kirjalikke põlvnemisandmeid, siis määratakse põlvkond alljärgneva tabeli järgi:

Ema põlvkond	Isa põlvkond				
	I	II	III	IV	puhtatõuline
I	I	I	II	II	II
II	I	II	II—III	III	III
III	II	II—III	III	III—IV	IV
IV	II	III	III—IV	IV—pt.	pt.
Puhtatõuline	II	III	IV	pt.	pt.

7. Riiklikku tõuraamatusse võetavad loomad peavad vastama vähemalt esimese klassi nõuetele.

a) PULLE võetakse tõuraamatusse alates 1,5 aasta vanusest, kui nende ema ja isaema toodangunäitajad vastavad vähemalt esimese klassi nõuetele, kusjuures piimarasvasuse alammääraks on eesti punasel karjal 3,8%, eesti mustakirjul karjal 3,7% ja eesti maakarjal 4,0%.

Pullide üldklassi miinimum-näitajad riiklikku tõuraamatusse võtmisel on järgmised:

Üldklass	Põlvnemiseklass	Eluskaaluklass	Välimikupunktid
eliit-rekord eliit	eliit-rekord eliit-rekord, eliit, I	eliit-rekord I, eliit, eliit-rekord	80 75
I	eliit, I	I, eliit	75

b) LEHMI võetakse tõuraamatusse alates esimesest laktatsioonist, kusjuures 300-päevase või lühema, kuid lõppenud laktatsiooni toodang peab vastama vähemalt esimese toodanguklassi nõuetele.

Lehmade toodanguklass määratakse riiklikku tõuraamatusse võtmisel allpool näidatud viisil.

EESTI PUNASEL KARJAL

Piima- rasvasus (%)	P i i m a t o o d a n g (kg)								
	I laktatsioon			II laktatsioon			III laktatsioon		
	eliit- rekord	eliit	I	eliit- rekord	eliit	I	eliit- rekord	eliit	I
3,8	4600	3450	2300	5400	4050	2700	6000	4500	3000
3,9	4485	3335	2300	5265	3915	2700	5850	4350	3000
4,0	4370	3220	2185	5130	3780	2565	5700	4200	2850
4,1 ja kõrgem	4255	3105	2070	4995	3645	2430	5550	4050	2700

EESTI MUSTAKIRJUL KARJAL

Piima- rasvasus %	P i i m a t o o d a n g (kg)								
	I laktatsioon			II laktatsioon			III laktatsioon		
	eliit- rekord	eliit	I	eliit- rekord	eliit	I	eliit- rekord	eliit	I
3,7	5000	3750	2500	5800	4350	2900	6600	4950	3300
3,8	4875	3625	2500	5655	4205	2900	6435	4785	3300
3,9	4750	3500	2375	5500	4060	2755	6270	4620	3135
4,0 ja kõrgem	4625	3375	2250	5365	3915	2610	6105	4455	2970

EESTI MAAKARJAL

Piima- rasvasus %	P i i m a t o o d a n g (kg)								
	I laktatsioon			II laktatsioon			III laktatsioon		
	eliit- rekord	eliit	I	eliit- rekord	eliit	I	eliit- rekord	eliit	I
4,0	4200	3150	2100	5000	3750	2500	5600	4200	2800
4,1	4095	3045	2100	4875	3625	2500	5460	4060	2800
4,2	3990	2940	1995	4750	3500	2375	5320	3920	2660
4,3 ja kõrgem	3885	2835	1890	4625	3375	2250	5180	3780	2520

8. Lehmade üldklassi miinimumnäitajad on järgmised.

EESTI PUNASEL KARJAL

Üldklass	Toodanguklass	E l u s k a a l (kg)			Välimikupunktid
		I lakt.	II lakt.	III lakt.	
eliit-rekord	eliit-rekord	410	452	494	75
eliit	eliit	390	430	470	70
I	I	390	430	470	70

EESTI MUSTAKIRJUL KARJAL

Üldklass	Toodanguklass	E l u s k a a l (kg)			Välimikupunktid
		I lakt.	II lakt.	III lakt.	
eliit-rekord	eliit-rekord	441	483	525	75
eliit	eliit	420	460	500	70
I	I	420	460	500	70

EESTI MAAKARJAL

Üldklass	Toodanguklass	E l u s k a a l (kg)			Välimikupunktid
		I lakt.	II lakt.	III lakt.	
eliit-rekord	eliit-rekord	378	410	440	75
eliit	eliit	360	390	420	70
I	I	360	390	420	70

9. Riiklikku tõuraamatusse valikul võetakse pullidelt ja puhta-tõulistel lehmadel järgmised mõõtmed (sm):

tk — turja kõrgus	11 ¹ — laudja laius ¹
sk — selja kõrgus	11 ² — laudja laius ²
rk — ristluu kõrgus	lp — laudja pikkus
rs — rinna sügavus	kpr — kere põikpikkus lindiga
rl — rinna laius	rü — rinna ümbermõõt

10. Vajalikud materjalid loomade tõuraamatusse võtmiseks valmistab ette majand.

11. Looma tõuraamatusse võtmise otsustab kohapeal riikliku tõulava zootehnik, kontrollides toodangu- ja põlvnemisandmete

ning teiste näitajate õigsust, hindab looma välimikku, võtab loomalt vajalikud mõõtmed ja esitab vastava tõuraamatukaardi riiklikule tõulavale.

12. Tõuraamatukaardile märgitakse:

a) looma nimi, inventarinumber, sünniaeg- ja -koht ning omanik ja pidaja;

b) välimikuhinne ja mõõtmed;

c) andmed põlvnemise ja eellaste toodangu kohta (kui eellased ei ole tõuraamatusse võetud, siis märgitakse andmed teadaolevas ulatuses);

d) toodangu- ja söötmisandmed kontrollaasta kohta (eluaja toodangu arvestamiseks) ja 300-päevase laktatsiooni toodang (vanemate lehmae tõuraamatusse võtmisel märgitakse kaardile ka kõigi eelnevate aastate toodangu- ja söötmisandmed);

e) paarituste ja poegimiste teated (vasika sugu, nimi, inventarinumber ja kasutamine).

13. Tõuraamatusse võetud looma kohta antakse ta omanikule tõulava poolt tõutunnistus.

Tõuveiste hindamise juhend näitustel ja vaatlustel

Tõuveiste näitusi ja vaatlusi korraldatakse tõumajandite loomakasvatuse arendamise plaani täitmise kindlustamiseks, karja kvaliteedi parandamiseks, paremate majandite ja loomakasvatuse eesrindlaste saavutuste demonstreerimiseks ja kogemuste vahetamiseks ning kõrgetoodanguliste karjade loomisel rakendatavate eesrindlike meetodite laialdaseks propageerimiseks.

1. Veiseid hindab rajooninäitustel vastava rajooni täitevkomitee otsusega ja vabariiklikul näitusel Eesti NSV põllumajanduse ministri käskkirjaga määratud hindamiskomisjon.

2. Veiseid võivad näitustele ja vaatlustele esitada kõik majandid. Hinnatakse Eesti NSV-s tunnustatud tõugudesse kuuluvaid loomi, kelle kohta on olemas põlvnemis- ja jõudlusandmed.

Näitustel ja vaatlustel esitatakse loomad peavad olema harjunud talutamisega, et neid oleks võimalik välja tuua ja demonstreerida.

3. Näitustele ja vaatlustele võib esitada ainult taudivabade majanditest täiesti terveid loomi. Oma rajoonist väljaspool näitustel peab esitatavate loomadega kaasas olema rajooni peaveterinaararsti poolt välja antud veterinaartõend (vorm nr. 1), oma rajoonis korraldataval näitusel aga jaoskonna- või majandi veterinaararsti tõend.

4. Näitustele ja vaatlustele võib esitada pulle ja lehma üksikult või koos järglastega ja noorkarja vanuserühmades järgmiselt:

- a) lehmvasikad 6 kuust kuni 1 aasta vanuseni;
- b) lehmmullikad 1 aastast kuni poegimiseni;
- c) esimest korda poeginud lehmad kuni kuuenda laktatsioonikuuni;
- d) lehm vähemalt kahe lehmjärglasega;
- e) kõrgetoodangulised lehmad;
- f) noorpullid 6 kuust kuni 1,5 aasta vanuseni;
- g) sugupullid alates 1,5 aasta vanusest;
- h) sugupull vähemalt 3 järglasega.

Märkus Igas esitatavas noorloomade rühmas peab olema vähemalt 3 noorlooma.

5. Lehma hinnatakse näitustel toodangu, eluskaalu, põlvnemise, välimiku ja pidamise ning hooldamise järgi. Veise toodangu-, eluskaalu- ja välimikuklassid määratakse boniteerimisjuhendi järgi. Saadud klassid viiakse üldpunktide arvestamiseks tabel 1 alusel üle 5-punktilisele süsteemile.

Tabel 1

Lehmade boniteerimisel määratud klasside üंबरarvutamine punktidesse

Boniteerimisel määratud klassid	Arvestatakse punkte		
	toodanguklassi eest	eluskaaluklassi eest	välimikuklassi eest
Eliit-rekordklass	5	5	5
Eliitklass	4,5	4	4
I klass	4	3,5	3,5

Looma pidamise ja hooldamise eest määrab komisjon hindepunkte otseselt 5-punktilises süsteemis. Väga hea hinde eest arvestatakse 5 punkti, hea eest 4 punkti ja rahuldava eest 3 punkti.

Tabel 2

Lehma üldhinde arvutamine

Näitajad	Hindepunktid	Koefitsient	Punkte kokku
Toodang	4—5	3	8—15
Eluskaal	3,5—5	2	7—10
Välimik	3,5—5	2	7—10
Pidamine ja hooldamine	3—5	3	9—15

Koefitsiendiga korrutamisel saadud hinded arvatakse kokku ja saadakse lehma kohta üldhinne.

Lehmale auhinna määramiseks on vaja minimaalselt punkte ärgmiselt:

Kõrgeim auhind	I auhind	II auhind	III auhind
48 punkti	40 punkti	35 punkti	30 punkti

6. Noorveiseid ja sugupulle hinnatakse põlvnemise, eluskaalu, välimiku, pidamise ja hooldamise järgi. Boniteerimisjuhendi järgi määratud klassid viiakse üldpunktide arvutamiseks tabel 3 alusel üle 5-punktilisele süsteemile.

Noorveiste ja sugupullide boniteerimisel määratud klasside ümberarvutamine punktidesse

Boniteerimisel määratud klassid	Arvestatakse punkte		
	põlvnemisklassi eest	eluskaaluklassi eest	välimikuklassi eest
Eliit-rekordklass	5	5	5
Eliitklass	4	4,5	4
I klass	3,5	4	3
II klass	3	3	2

Noorveiste välimikku hinnatakse boniteerimisjuhendi järgi 5-punktilises süsteemis. Pidamist ja hooldamist hindab komisjon samuti 5-punktilises süsteemis nii noorveistel kui ka sugupullidel. Vastavalt iga hinde osatähtsusele korrutatakse saadud punktid tabelis 4 esitatud koefitsientidega.

Tabel 4

Noorkarja ja sugupullide üldhinde arvutamine

Näitajad	Hindepunktid	Koefitsient	Punkte kokku
Põlvnemine	3—5	3	9—15
Eluskaal	3—5	2	6—10
Välimik	2—5	2	4—10
Pidamine ja hooldamine	3—5	3	9—15

Koefitsiendiga korrutatud punktid arvatakse kokku ja saadakse veise üldhinne punktides. Esitatud veiserühmale auhinna määramiseks arvestatakse välja keskmine hinne rühmas. Suurimale noorkarjarühmale, kes sai suurima keskmise punktide hinde, antakse kõrgeim auhind.

Auhinna määramiseks on vaja minimaalselt punkte järgmiselt:

I auhind	II auhind	III auhind
40 punkti	35 punkti	30 punkti

7. Lehmi ja pulle koos järglastega hinnatakse punktide 4 ja 5 järgi, kusjuures järglastele individuaalsel hindamisel antud keskmine üldpunktide arv ja loomale enesele individuaalsel hindamisel antud punktide arv liidetakse. Rühma hindamisel võib hindamiskomisjon, arvestades loomade arvu rühmas, punktide summale juurde lisada kuni 10 punkti rühma ühtluse eest (toodang, välimik, eluskaal).

Auhinna määramiseks rühmale on vaja minimaalselt punkte järgmiselt:

I auhind	II auhind	III auhind
80 punkti	70 punkti	60 punkti

8. Näitusel hinnatud veiste kohta koostatakse hindamisprotokoll ühes eksemplaris, mis jääb tõulavasse.

Tõufarmide ja tõukarjasovhooside
hindamise ning klassidesse määramise
juhendi lisa

Veiste tõufarmi või tõukarjasovhoosi ülevaatuse ja hindamise

a k t nr. _____

Majandi nimetus _____

Rajoon _____ Posti aadress _____

Jõudluskontroll ja tõuaretuslik arvestus peetakse korras alates 195__ aastast

Tõufarmiks või tõukarja sovhoosiks kinnitamise aeg _____

Ülevaatuse aeg _____

Majandi üldsuurus _____ ha

Põllumajanduslikku maad _____ ha

Sellest: kultuurkarjamaad _____ .

kultuurheinamaad _____ .

HINDAMISE TULEMUSED

1. Karja kooseis ja tõuline väärtus — kuni 10 hindepunkti

	Viimasel boniteerimisel				Eelviimasel boniteerimisel				ülevaatuse päeval			
	Veiseid kokku	Pulle	Lehmi	Noorkarja	Veiseid	Pulle	Lehmi	Noorkarja	Veiseid kokku	Pulle	Lehmi	Noorkarja
Kokku												
Neist plaanitõugu												
Neist puhtatõulisi												
Tõuraamatusse märgitud												

Antud hindepunkte _____

Komisjoni märkused _____

3. Piimakarja jõudlus — kuni 30 hindepunkti

Aasta	Aastalehmade arv	Piima kogutoodang kg	Ühe aastalehma kohta			Aastalehma söödakulutus sü-d		Jõusööda protsent	100 sü-ga toodeti piima kg	100 ha põllumajandusliku maa kohta		
			piima kg	piimarasva kg	rasva protsent	kokku	sellest jõusööta			toodeti piima ts	veiseid	lehmi

Antud hindepunkte: _____

Komisjoni märkused _____

4. Karja välimik — kuni 10 hindepunkti

	Kokku	Lehmade välimikuklassid viimasel boniteerimisel				
		eliit-rekord	eliit	I	II	väljaspool klassi
Lehmade arv %						

Antud hindepunkte _____

Märkused karja ühtluse ja välimikuvigade kohta _____

5. Karja söötmine — kuni 20 hindepunkti

a) Lehmade söötmise olukord — kuni 10 hindepunkti

Söödakulutus aastalehma kohta sü		Kultuur karjamaad ha		Oli varutud 19__5 __5 talveks			
				Heina ts		Silo ts	
Karjamaa-sööta	Kore- ja mahlakaid söötasid	Kokku	Lehma kohta	Kokku	Lü kohta	Kokku	Lü kohta

Antud hindepunkte _____

Märkused piimakarja söötmise kohta _____

b) Noorkarja kuuluvus eluskaaluklassidesse viimasel boniteerimisel—kuni 10 hindepunkti

Kokku boniteeritud	Neist kuulus klassidesse					Antud hindepunkte
	eliit-rekord	eliit	I	II	Väljaspool klassi	
mullikate arv						
%						

Antud söötmise eest hindepunkte _____

Märkused, ettepanekud ja nõuded karja söötmise olukorra kohta _____

6. Tõuloomade realiseerimine—kuni 5 hindepunkti

	I. I. 195 a. lehmi ja tiineid- mullikaid	Saadud 195 ____ a. vasikaid	Müüdnud 195 ____ a.						tarbe- loomade- na
			tõuloomadena						
			pulle klasside järgi			lehmi klasside järgi			
			eliit- rekord	eliit	I	eliit- rekord	eliit	I	
Kokku									
Neist puhta- tõulisi									

Antud hindepunkte _____

Märkused _____

7. Pidamine ja hooldamine—kuni 5 hindepunkti

a) Lautade arv, nende mahutavus ja korrasolek _____

b) Suvine pidamine _____

c) Loomade puhastamine _____

d) Sugupullide pidamine _____

e) Individuaalne söödakulu arvestus _____

f) Loomade toitumus _____

g) Ahtruse vältimine _____

Antud hindepunkte _____

Märkused ja nõuded _____

8. Karja tervislik seisund—kuni 5 hindepunkti

a) Udarahaiguste esinemine _____

b) Nahahaiguste ja välisparasiitide esinemine _____

c) Tuberkuloosi esinemine _____

Mitu looma _____; protsenti karja koosseisust _____

Isoleerimine tervest karjast _____

d) Muude haiguste esinemine _____

e) Profülaktika rakendamine _____

Antud hindepunkte _____

Märkused ja nõuded _____

9. Üldseisukord—kuni 5 hindepunkti

a) Tõutüübi ühtlikkus _____

b) Valik ja paaridevalik _____

c) Pullide vastavus karjale _____

11. Juhtivate töötajate, spetsialistide ja paremate lüpsjate, vasikatalitajate ja karjaste nimekiri

Jrk. nr.	Nimi-, ees- ja isanimi	Amet	Üld- ja eri-haridus	Sünni aasta	Parteilisus	Farmi tööle astumise aeg

Kokku hindepunkte _____

Klass _____

Komisjoni otsus _____

Kuupäev

Komisjoni esimees:

Liikmed:

Karjakontrolli juhendi lisad

K u u	Lehmi vii- masel kuupäeval			Söötispaevade arv	Toodang			S ö ö d a									
	Lüpsmas	Kinni	Kokku		Piima kg	Piimaras- va kg	Rasva %	K oresööt			Mahlaka						
								Põldhein	Looduslik hein	P õhk ja aganad	Sööda- j uurvili	Kartul	Silo				
Jaanu ar							kg										
Veebruar							kg										
Märts							kg										
Kokku $\frac{1}{4}$ aastas							kg										
Aprill							kg										
Mai							kg										
Juuni							kg										
Kokku $\frac{1}{2}$ aastas							kg										
Juuli							kg										
August							kg										
September							kg										
Kokku $\frac{3}{4}$ aastas							kg										
Oktoober							kg										
November							kg										
Detsember							kg										
Kokku aastas							kg										
Keskmiselt aastalehma kohta							kg										

Karjakontrolli

Jrk. nr.	Lehma nimi ja inventari number		Tõulisus					Toodang										
								Kontroll-aastal			Viimasel lõpenud lakt. (300 p.)			Kõrgeimal lakt. (300 p.)				
								Piima kg	Piimarasva kg	Rasvaprotsent	Piima kg	Piimarasva kg	Rasvaprotsent	Mitmes lakt.	Piima kg	Piimarasva kg	Rasvaprotsent	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	

kuu karjakontrolli ja sot

Majandi nimetus, rajoon

Näitajad		Viimasel kuupäeval				Toodang						Toodetud piima 100 ha põllumaj. maa kohta ts
		Veiseid kokku	Lehmi			Poeginud	Piima kg	Piimarasva kg	Rasva %	Lehma kohta piima kg		
			Lüpsmas	Kinni	Kokku					Kuus	Päevas	
Aruande kuul												
Kasva- valt	kokku	X	X	X	X				X	X	X	
	lehma kohta	X	X	X	X	X				X	X	X
Vorm 24 näitajate alusel kuul								X	X			

Tõu- ja tarbenuorloomade kontraheerimine ja müük

Tõug	Kontraheeritud		Müük tõuloomadena								Müük tarbenuorloomadena	
	Pullid	Lehmad	Pullid				Lehmad					
			kokku	eliit- rekord	eliit	I	kokku	eliit- rekord	eliit	I		II
Arvates 1. jaanuarist kasvavalt												
Eesti punane												
Eesti mustakirju												

sialistliku võistluse kokkuvõte 195 a.

Jõudluskontrolli teostaja nimi ja amet

Söödakulutus sü													
Koresööt			Mahlakas sööt				Jõusööt		Lisahaljas-sööt	Karjamaasööt	Söötimispäevi	Aastalehmi	Lehma kohta päevas sü
põldhein	looduslik hein	Põhk ja aganad	Sööda-juurvili	Kartul	Silo	Õlikoogid	Muu jõusööt						
										X	X	X	

- Märkused: 1) Karjakontrolli näitajad märgitakse ülemõõdunud kuu kohta (3 ülemist rida)
 2) Vorm 24 ja tõuning tarbenoorloomade kontraheerimise ja müügi näitajad märgitakse mõõdunud kuu kohta

zootehniku või laborandi allkiri

Lk. nr.

Lehm nr. Tõug

Sünd. 195 a. Ema

Paaritusae, pulli nimi ja RTR nr.	1)		2)			3)			
	Söetmisklass	Kontroll-lüps		Kuutoodang			Sööda		
		Päev	Piima kg	Piima kg	Rasva-%	Piimarasva kg	Põldhein	Looduslik hein	Põhk ja aganad
Kuud									
laktatsiooni ülekannepäeva kohta 195.....a. kr. lk.									
Jaanuar	5								
	15								
	25								
Veebruar	5								
	15								
	25								
Märts	5								
	15								
	25								
Aprill	5								
	15								
	25								
Mai	5								
	15								
	25								
Juuni	5								
	15								
	25								
Juuli	5								
	15								
	25								
August	5								
	15								
	25								
September	5								
	15								
	25								
Oktoober	5								
	15								
	25								
November	5								
	15								
	25								
Detsember	5								
	15								
	25								
Toodang ja söödakulutus lakt. algusest									

Jooksva laktatsiooni ülekannepäeva kohta

Viimasel lõppenud laktatsioonil 195—-a.:
 lüpsipäevi _____, tootnud piima _____ kg,
 sama lakt. 300 päevaga " " _____ kg.

Märkused:

Üle kantud 195 a. kontrollraamatu _____ leheküljele.

Noorkarja

Jrk nr.	Sünniaeg	Inv. nr.	Sugu (pull, lehm)	Nimi	Tõug ja tõulisus	Põlvne					
						Isa					
						Nimi	RTR nr.	Tõug, tõulisus	Klass	Isaema too-	
										Aasta	Lakt
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Sünnikaal kg	Eluskaal ja vanus igal kaalumisel										
	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34

raamat

m i n e

kõrgeim dang		E m a								
300 p.		Nimi	Inv. nr.	RTR nr.	Tõug, tõulisus	Klass	Aasta	Lakt.	Toodang	
piima kg	rasva- protsent								300 p.	
									piima kg	rasvaprot- sent
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23

		Hindamise tulemused					Noorloomade üleviimine täiskasvanute rühma, müü- mine ja praakimine		
		Boniteerimise aasta	Välirik 5. p. süsteemis	Põlvnemisklass	Eluskaaluklass	Üldklass	Kuupäev	Akti nr.	Märkus
35	36	37	38	39	40	41	42	43	44

SISUKORD

Karjakontrolli juhend	2
Tõufarmide ja tõukarjasovhooside hindamise ning klassi- desse määramise juhend	13
Riiklikku tõuraamatusse võtmise juhend	17
Tõuveiste hindamise juhend näitustel ja vaatlustel	22
Tõufarmide ja tõukarjasovhooside hindamise ja klassi- desse määramise juhendi lisa	26
Karjakontrolli juhendi lisad	35

На эстонском языке
Инструкция по племенному делу крупного рогатого скота

Toimetaja A. Kruus
Korrektor: J. Särev

Tasuta.

Ladumisele antud 4. VIII 1953. a. Trükkimisele antud 20. VIII 1958. a.
Trükiarv 1500 Paber 30x47. Trükipoognaid 2. Tellimine nr. 360 Trükikoja
nr. 40. Kilingi-Nõmmel, Pärnu tn. 136.

Trükkivigu

	On trükitud	Peab olema
Lk. 2	punkt 1, viimases reas	kajakontrolli
" 3	punkt 10, 3. ja 4. reas	päe-eva
" 6	punkt 24	24. Lehma kuu=piimatoodang arvatatakse järgmiselt: $\frac{\text{kuu}=\text{piimatoodang (kg)} \times \text{rasva} \%}{100}$
" 6	" 24, viimases reas	= kuu = piimatoodang (kg) Kuu = piimarasvatoodang
" 7	märkus 2.	kuu = piimatoodangu
" 12	5. rida (pealkiri)	Paarituste-poegimiste register
" 13	punkt 1	abimajandite
" 13	" 1	tõukarjasovhoosideks
" 23	tabel 2, esimeses reas	8—15
" 23	alt 7. reas	järgmiselt
" 27	alt 2. reas	hindepunkt
" 29	ülemise tabeli peas	Oli varatud 19__5__5 taiveks
" 44	tabeli vasakus alumises nurgas	Toodang ja söödakulutus lakt. algusest
		24. Lehma kuu-piimatoodang arvatatakse järgmiselt: $\frac{\text{kuu-piimatoodang (kg)} \times \text{rasva} \%}{100}$ = kuu-piimarasvatoodang (kg). Kuu-piimarasvatoodang kuu-piimatoodangu Paarituste-poegimiste register abimajandite tõukarjasovhoosideks 12—15 järgmiselt hindepunkte Oli varatud 195__5__ taiveks Kokku

